

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΟΤ-ΤΕΕ/ΤΕ-21
"ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ"

Βασιλάκης Γ., Διάμεσης Σ., Κοντός Π., Ξενάκη-Βαρλά Ζ.,
Παξιμαδάς Π., Παπαδάκη Μ., Φιλόπουλος Β.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εισήγηση γίνεται σύντομη αναφορά στις ανάγκες που υπαγόρευσαν την ανάπτυξη της ορολογίας, τους σκοπούς που υπηρετεί, την ιστορική διαδρομή της από της εμφάνισής της και τη σημερινή εκπροσώπησή της διεθνώς από την ISO και τη CEN και στη χώρα μας από τον ΕΛΟΤ. Αναφέρεται επίσης στους κανονισμούς που διέπουν τη σύνταξη και καθιέρωση Ελληνικών Προτύπων.

Περαιτέρω αναφέρεται στη σύνταξη της Τεχνικής Επιτροπής ΕΛΟΤ-ΤΕΕ/ΤΕ-21 "Τεχνική Ορολογία", στους φορείς που εκπροσωπούνται σ' αυτήν και τους σκοπούς της συστάσεως της. Γίνεται ανάλυση του έργου της, το οποίο περιγράφεται λεπτομερώς.

Τέλος επισημαίνονται αδυναμίες και δυσκολίες που εμποδίζουν μια καλύτερη απόδοση της Επιτροπής και διατυπώνονται προτάσεις για αντιμετώπισή τους.

TECHNICAL COMMITTEE ELOT-TEE/TE-21 "TECHNICAL TERMINOLOGY"

Vasilakis G., Diamesis S., Kontos P., Xenaki-Varla Z.,
Paximadas P., Papadaki M., Filopoulos V.

SUMMARY (ABSTRACT)

The paper refers to the needs which have made the development of terminology necessary, the goals it is called to serve, its course since it first appeared in the last century and its present representation by ISO and CEN in International level and by ELOT in Greece.

It also refers to the regulations governing the drawing up and the establishment of a Greek Standard.

Further on, the paper refers to the establishment of the Technical Committee ELOT-TEE/TE-21 "Technical Terminology" (Principles and Methods), to its scope and to the bodies represented thereto. An analysis and a detailed description of its task is following.

Finally weaknesses and difficulties that impede to some extent the task of the Committee have been noted and suggestions for facing them made.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΟΤ-ΤΕΕ/ΤΕ-21
"ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ"

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Τυποποίηση είναι θεσμός που αναπτύχθηκε και καθιερώθηκε στον εικοστό αιώνα.

Στις αρχές του αιώνα αυτού ιδρύθηκε ο πρώτος Οργανισμός Τυποποίησης στην Αγγλία και στις αμέσως επόμενες δεκαετίες ιδρύονται αντίστοιχοι Οργανισμοί στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες, όπως ΗΠΑ, ΓΑΛΛΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ και αλλού. Σήμερα υπάρχουν Εθνικοί Οργανισμοί Τυποποίησης σε 90 περίπου χώρες του πλανήτη μας. Παράλληλα αναπτύχθηκε η τυποποίηση σε διεθνές επίπεδο με την ίδρυση διεθνών και περιφερειακών Οργανισμών Τυποποίησης, όπως η Διεθνής Οργάνωση Τυποποίησης (ISO) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN).

Η αλματώδης διάδοση της τυποποίησης παγκοσμίως, οφείλεται, στα σημαντικά οφέλη που προκύπτουν από αυτή και τα οποία πηγάζουν από τις αρχές και τους στόχους της Τυποποίησης.

Με ομοφωνία όλων των Οργανισμών Τυποποίησης, έχει καθιερωθεί κοινό θεωρητικό υπόβαθρο, που διέπει όλες τις λειτουργίες της Τυποποίησης. Έτσι η Τυποποίηση έχει οριστεί ως "η δραστηριότητα για την καθιέρωση, με αναφορά σε πραγματικά ή ενδεχόμενα προβλήματα, διατάξεων, που προορίζονται για κοινή και επαναλαμβανόμενη χρήση, που αποσκοπούν στο να επιτευχθεί ο βέλτιστος βαθμός τάξης σε συγκεκριμένο περιβάλλον".

Στην πράξη, η δραστηριότητα αυτή, υλοποιείται με διαδικασίες εκπόνησης, έκδοσης και εφαρμογής των προτύπων.

Στην Ελλάδα αρμόδιο όργανο για την ανάπτυξη και διάδοση της Τυποποίησης είναι ο Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ), ο οποίος είναι και το αποκλειστικό μέλος από τη χώρα μας στη Διεθνή Οργάνωση Τυποποίησης (ISO).

Ο ΕΛΟΤ έχει καθιερώσει τις διαδικασίες σύμφωνα με τις οποίες διεξάγεται η Τυποποίηση στην Ελλάδα. Αυτές περιέχονται στον Κανονισμό Σύστασης και

Λειτουργίας Επιτροπών Τυποποίησης και στον Κανονισμό Σύνταξης και Εκδοσης Ελληνικών Προτύπων.

Στον πρώτο από αυτούς τους Κανονισμούς προβλέπεται ότι οι Τεχνικές Επιτροπές Τυποποίησης είναι εκπροσωπευτικές. Σ'αυτές εκπροσωπούνται φορείς από όλους τους τομείς της Εθνικής Οικονομίας, δηλαδή την παραγωγή, την κατανάλωση (χρήση), το εμπόριο (διακίνηση), την επιστήμη και τη Δημόσια Διοίκηση. Επίσης προβλέπεται ότι η λειτουργία των Τεχνικών Επιτροπών μπορεί να εκχωρείται σε αρμόδια κατ'αντικείμενο όργανα, που όμως πρέπει να τηρούν τους κανονισμούς που έχει θεσμοθετήσει ο ΕΛΟΤ.

Η εκπόνηση των Προτύπων στηρίζεται σε κείμενα βάσης, που είναι αποτέλεσμα μελετών και ερευνών και βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα και σε συμπεράσματα από την εμπειρία.

Για πολλά πρότυπα ως κείμενα βάσης χρησιμεύουν διεθνή πρότυπα ή πρότυπα άλλων χωρών. Από τα κείμενα βάσης οι Τεχνικές Επιτροπές επεξεργάζονται και εκπονούν τα σχέδια των Ελληνικών προτύπων.

Τα σχέδια προτύπων υποβάλλονται από τον ΕΛΟΤ σε δημόσια κρίση, όπου κάθε ενδιαφερόμενος (φορέας ή άτομο) μπορεί να κάνει παρατηρήσεις. Μετά τη λήξη της δημόσιας κρίσης οι Τεχνικές Επιτροπές επεξεργάζονται τις παρατηρήσεις και καταλήγουν στο τελικό κείμενο του Ελληνικού Προτύπου. Με τη διαδικασία αυτή τα πρότυπα αποτελούν προϊόντα συναίνεσης, στα οποία υπάρχει συγκερασμός όλων των απόψεων. Τελικά, το συμφωνημένο κείμενο υποβάλλεται στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΛΟΤ για την τελική έγκριση, ώστε να χαρακτηριστεί ως Ελληνικό Πρότυπο. Το Διοικητικό Συμβούλιο δεν υπεισέρχεται στο τεχνικό κείμενο αλλά βεβαιώνεται ότι έχουν τηρηθεί οι αρχές και οι διαδικασίες.

2. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΕ-21 "ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ"

Η ΤΕ-21, ως Τεχνική Επιτροπή του ΕΛΟΤ, δημιουργήθηκε για να καλυφθούν οι εθνικές ανάγκες στο αντικείμενο των Βασικών Αρχών της Ορολογίας, θέμα για το οποίο λειτουργεί στην ISO η Τεχνική Επιτροπή Τ.Σ. 37. Η τελευταία με τον τίτλο "Ορολογία (Αρχές και Συντονισμός)" και έργο την τυποποίηση των μεθόδων

δημιουργίας ορολογίας, και το συντονισμό των Ορολογιών έχει ήδη δημιουργήσει επτά σχετικά διεθνή πρότυπα.

Η Τεχνική Επιτροπή ΤΕ-21, με τίτλο "ΤΕ-21 - Τεχνική Ορολογία (Βασικές Αρχές)", συστήθηκε στο Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας (ΤΕΕ), ως αποτέλεσμα του ενδιαφέροντος της Διοικούσας Επιτροπής του για την προώθηση της τυποποίησης στην Ελλάδα και της επαθυμίας για συνεργασία με τον ΕΛΟΤ, μετά και από σχετική απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛΟΤ από 30.5.78.

Η απόφαση συστάσεως της ΤΕ-21 (1444/1-6-78) καθορίζει το αντικείμενο της Επιτροπής ως εξής:

- α) Τυποποίηση των μεθόδων δημιουργίας ορολογίας και συντονισμός των τυποποιημένων εθνικών και διεθνών ορολογιών.
- β) Παρακολούθηση της διεθνούς τυποποίησης στον αντίστοιχο τομέα και ιδιαίτερα παρακολούθηση της Επιτροπής ΤC-37 της ISO και εισήγηση στον ΕΛΟΤ για κάθε αντίστοιχο θέμα.

Οι εννέα φορείς που σύμφωνα με την απόφαση σύστασης έπρεπε να εκπροσωπούνται στην ΤΕ-21 έχουν περιοριστεί σε επτά και είναι οι εξής:

- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ)
- Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ)
- Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τομέας Γλωσσολογίας)
- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ)
- Ένωση Ελλήνων Φυσικών (ΕΕΦ)
- Ένωση Ελλήνων Χημικών (ΕΕΧ)

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η τυποποίηση ορολογίας περιλαμβάνει δύο σκέλη:

- α) Την τυποποίηση βασικών αρχών ορολογίας
- β) Την τυποποίηση λεξιλογίων (όρων)

Αντικείμενο της ΤΕ-21 είναι το πρώτο μόνο σκέλος, δηλαδή οι βασικές αρχές ορολογίας. Ας αναλύσουμε όμως λίγο περισσότερο αυτό το θέμα.

Για να υπάρξει ακριβής και σωστή επαικοινωνία που να μην επιδέχεται αμφιβολίες, αμφισβητήσεις και παρερμηνείες, θα πρέπει να υπάρχει για κάθε μια έννοια, δηλαδή για κάθε στοιχείο της σκέψης - ένας και μόνο ένας όρος και αντίστροφα.

Έτσι δε θάπρεπε να υπάρχει, ούτε ο ίδιος όρος για περισσότερες έννοιες (ομώνυμα, πολύσημα), ούτε διάφοροι όροι για μία έννοια (συνώνυμα).

Η απαίτηση, να μην αντιπροσωπεύει ο ίδιος όρος περισσότερες έννοιες, δεν μπορεί στην πράξη να ικανοποιηθεί, αφού ο αριθμός των εννοιών που υπάρχουν σε κάθε γνωστικό πεδίο υπερβαίνει χίλιες φορές τον αριθμό των ριζών των λέξεων στις επί μέρους γλώσσες.

Αντίθετα, η απαίτηση του να μην αντιπροσωπεύεται μια έννοια από περισσότερους του ενός όρους μπορεί να ικανοποιηθεί, ακριβώς με την τυποποίηση.

Η τυποποίηση της ορολογίας έχει σα σκοπό να ενοποιήσει έννοιες και συστήματα εννοιών, να ορίσει τις έννοιες, να μειώσει την ομωνυμία, να εξαλείψει τη συνωνυμία και να δημιουργήσει, όπου είναι απαραίτητο, νέους όρους σύμφωνα με τις αρχές της ορολογίας.

Από την ταχεία πρόοδο της επιστήμης και της Τεχνολογίας οδηγούμαστε στη δημιουργία πληθώρας νέων εννοιών και όρων (χιλιάδες έννοιες και όροι για ένα και μόνο γνωστικό πεδίο).

Η ελεύθερη λοιπόν ανάπτυξη της ορολογίας, χωρίς δηλαδή την υπακοή της σε κάποιες βασικές αρχές, θα οδηγούσε σε σοβαρή και ανυπέρβλητη σύγχυση. Αυτός ακριβώς είναι ο λόγος, για τον οποίο οι ορολόγοι από τον προηγούμενο ήδη αιώνα άρχισαν να συγκροτούν επιτροπές για την ορολογία με σκοπό να ενοποιήσουν και τυποποιήσουν έννοιες και όρους. Στην επιστήμη η τυποποίηση είχε ήδη αρχίσει από τον 19ο αιώνα. Όμως η ανάπτυξή της έγινε μέσα στον 20ο αιώνα, στον οποίο άρχισε και εξελίσσεται ακόμη η τυποποίηση και στην τεχνολογία.

Με όσα ήδη αναφέραμε φαίνεται ότι οι αρχές και οι μέθοδοι της Ορολογίας αποτελούν τη βάση για την ενοποίηση της εργασίας πάνω στην Ορολογία.

Αφορούν την ανάλυση των εννοιών, τον καθορισμό του σκοπού των, την εξακρίβωση των σχέσεων των εννοιών, το σχεδιασμό των συστημάτων εννοιών και πανάκων εννοιών, την περιγραφή (τον ορισμό, δηλαδή) των εννοιών, τον καθορισμό αντιστοιχίας μεταξύ χαρακτηριστικών (όρος, σύμβολο, κλπ.) και έννοιας και τανάπαλιν, την επιλογή κατάλληλων λέξεων ή στοιχείων λέξεων για τον σχηματισμό όρων, δημιουργία σωστών νέων όρων κλπ.

4. ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΕ-21

Για να ανταποκριθεί στην αποστολή της η ΤΕ-21 έχει στη διάθεσή της ένα σύνολο από βασικά κείμενα και κυρίως τα διεθνή πρότυπα της ΤC 37 της ISO. Τα τελευταία είναι:

- ISO/R 639 "Σύμβολα για γλώσσες, χώρες και αρχές"
- ISO/R 704 "Αρχές ονοματοδοσίας"
- ISO/R 860 "Διεθνής ενοποίηση εννοιών και όρων"
- ISO/R 919 "Οδηγίες για την εκπόνηση ταξινομημένων λεξιλογίων"
- ISO/R 1087 "Λεξιλόγιο Ορολογίας"
- ISO/R 1149 "Παρουσίαση πολύγλωσσων ταξινομημένων λεξιλογίων"
- ISO/R 1951 "Λεξικογραφικά σύμβολα, προς χρήση, ιδιαίτερα, στα ταξινομημένα ερμηνευτικά λεξιλόγια"
 - "Κώδικας των γλωσσών άλφα-3"
 - "Βοήθεια δια ηλεκτρονικών υπολογιστών στις εργασίες ορολογίας"

Τα κριτήρια που έθεσε η επιτροπή, για το χρονικό προγραμματισμό του έργου της, ήταν κυρίως τα εξής:

- α) Η ταχύτερη δυνατή δημιουργία των προτύπων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν απαραίτητο "εργαλείο" στα χέρια των ατόμων, ομάδων και Επιτροπών που επεξεργάζονται ΟΡΟΛΟΓΙΑ, με σκοπό την ομοιόμορφη και αρτιότερη εκτέλεση του έργου τους.
- β) Η προώθηση των προτύπων εκείνων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στις προσπάθειες της χώρας για εισαγωγή και εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών και τη δημιουργία νέων θεσμών.

Με βάση τα κριτήρια αυτά η επιτροπή ΤΕ-21 επεξεργάστηκε κατά προτεραιότητα τρία σχέδια Ελληνικών Προτύπων.

- I Λεξιλόγιο Ορολογίας ΕΛΟΤ 561
- II Αρχές Ονοματοδοσίας ΕΛΟΤ 402
- III Συμβολισμός γλωσσών, χωρών και αρχών ΕΛΟΤ 337

I. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Στο πρότυπο αυτό περιλαμβάνονται βασικοί όροι που χρησιμοποιούνται στην Ορολογία και τη Λεξικογραφία. Επίσης, το υπόψη πρότυπο, καθιερώνει ένα βασικό λεξιλόγιο για την επιστήμη της ορολογίας και των πρακτικών εφαρμογών της, κατάλληλο για χρήση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Κάνει τέλος προσιτές σ'ένα μεγάλο αριθμό χρηστών πληροφορίες για τεχνικούς όρους που χρησιμοποιούνται στο γνωστικό πεδίο της ορολογίας και βοηθά αποφασιστικά στην κατανόηση των ορολογικών κειμένων.

II. ΑΡΧΕΣ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΣΙΑΣ

Στο πρότυπο αυτό καθιερώνονται αρχές και μέθοδοι που μπορούν να βοηθήσουν στην ενοποίηση και τυποποίηση της εκπόνησης των προτύπων ορολογίας. Οι αρχές αυτές και μέθοδοι είναι γενικές στη φύση τους και μπορούν να προσαρμόζονται, αν χρειαστεί, σε ειδικότερες εργασίες και κείμενα ορολογίας.

III. ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΩΝ

Στο πρότυπο αυτό παρέχεται ένας κώδικας για την παρουσίαση των ονομάτων των γλωσσών.

Τα σύμβολα επινοήθηκαν για τις ανάγκες της ορολογίας, της λεξικογραφίας και της γλωσσολογίας, ενώ παράλληλα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε οποιαδήποτε εφαρμογή που απαιτεί παράσταση των γλωσσών σε κωδικοποιημένη μορφή.

Το πρότυπο περιέχει επίσης οδηγίες σχετικά με τη χρήση συμβόλων γλωσσών σε ορισμένες εφαρμογές.

4. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η αρτιότητα την οποία απαιτεί κάθε εργασία που αφορά πρότυπα σε συνδυασμό με τις αδυναμίες που υπάρχουν από πλευράς εξασφάλισης των αναγκαίων μέσων και πόρων στην Επιτροπή, δεν έχουν επιτρέψει τη μαζικότερη παραγωγή ελληνικών προτύπων για τις βασικές αρχές της Τεχνικής Ορολογίας, παρά τις επιτούτω προσπάθειες της Επιτροπής.

Η βασικότερη αδυναμία, που έχει και εθνικού επιπέδου επιπτώσεις, έχει να κάνει με το γεγονός ότι η Επιτροπή ΤΕ-21 δεν αποτελεί συμμετέχον μέλος της TC-37 της ISO και έτσι δεν παρακολουθεί ουσιαστικά το έργο της και δεν συμμετέχει στη δημιουργία των διεθνών προτύπων. (Η Ελλάδα είναι μία από τις 38 χώρες παρατηρητές και όχι μία από τις 15 συμμετέχουσες χώρες). Η φύση εξάλλου του έργου (νέο γνωστικό αντικείμενο, πρωτότυπη εργασία υπερεθνικού και διεπιστημονικού χαρακτήρα), δημιουργεί στην Επιτροπή ανάγκες σε πόρους και μέσα, που πρέπει να ικανοποιούνται με απλές και γρήγορες διαδικασίες.

Οι προτάσεις μας για τη θεραπεία των αδυναμιών που επισημάνθηκαν παραπάνω είναι:

- α) Να μεριμνήσει ο ΕΛΟΤ, άμεσα, για τη μετατροπή της σχέσης "παρατηρητού", σε σχέση "συμμέτοχου" στη Διεθνή Οργάνωση Τυποποίησης, για την ενεργό συμμετοχή μας στο σημαντικό αυτό διεθνές φόρουμ.
- β) Η αναβάθμιση του ενδιαφέροντος κάθε αρμόδιου φορέα για την γενικότερη εξασφάλιση στην Επιτροπή των αναγκαίων πόρων και μέσων, με απλοποίηση των υφισταμένων χρονοβόρων διαδικασιών.